

A HIVATALI VESZTEGETÉS SZABÁLYOZÁSA AZ ÚJ BTK.-BAN¹

HOLLÁN Miklós
egyetemi docens (NKE-RTK),
tudományos főmunkatárs (MTA TK JI)

1. Bevezetés

A korrupció legveszélyesebb (vagy legalábbis hivatalosan annak nyilvánított) szegmense a korrupciós bűnözés, azaz a korrupciós bűncselekmények összessége.² Mivel bizonyos cselekménytípusok büntetni rendelve – ebben a vonatkozásban is – végső soron a jogalkotó értékítéletétől függ, a korrupciós bűncselekmények köre országról országra változik, illetve az adott ország (így hazánk) jogfejlődésének különböző szakaszaiban is eltérő.

A korrupciós bűncselekmény fogalmát a jogirodalom kétféle – tágabb és szűkebb – értelemben is használja. Szükségképpen (azaz *in abstracto*) korrupciós bűncselekmény azt jelenti, hogy nemcsak az elkövetett konkrét cselekmény, hanem a jogalkotó által büntetni rendelt cselekménytípus is megfelel a korrupció fogalmának (pl. vesztegetés, befolyással üzérkedés, illetve befolyás vásárlása). A nem szükségképpen (azaz *in concreto*) korrupciós bűncselekmények esetén viszont csak a konkrét cselekmény korrupciós jellegű, a törvényi tényállás viszont ilyen elkövetést nem feltételez. Korrupciós jelleggel adott esetben elvileg bármilyen bűncselekmény elkövethető, de vannak törvényi tényállások (így pl. hazai büntetőjogunkban a hivatali visszaélés, a hűtlen kezelés, illetve a versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban), amelyek elkövetésénél gyakran megjelenik a korrupció eleme.

Tanulmányom az egyik szükségképpen korrupciós bűncselekményt, a hivatali vesztegetést mutatja be a 2013. július 1. napján hatályba lépett 2012. évi C. törvény

¹ Lezárva: 2013. július 1.

² KRÁNITZ Mariann: Prológus, avagy néhány gondolat a korrupcióról. In: KRÁNITZ Mariann (szerk.): *Korrupció Magyarországon I.* Budapest, Transparency International Magyarországi Tagozata Egyesület, 2000. 9–10.

(új Btk.) rendelkezései alapján. Elemzésem fókuszában az áll, hogy milyen újdonságok mutathatók ki e bűncselekmény szabályozásában a 2013. június 30. napjáig hatályos 1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) megfelelő tényállásaihoz képest. Tanulmányom azt is megvizsgálja, hogy a korábbi rendelkezésekkel kapcsolatos felsőbb bírósági iránymutatások, eseti döntések és jogirodalmi álláspontok mennyiben tarthatók fenn az új büntető kódex alkalmazása esetén.

Az új Btk. már a vesztegetési tényállások szabályozásának rendszerét (így a hivatali vesztegetés abban való elhelyezését) tekintve is számos újdonságot hozott:

- A korábbi Btk. általában elsődlegesen a passzív és az aktív oldali tényállások között különböztetett,³ míg az új Btk. rendszerében a döntő az, hogy a vesztegetési tényállás hivatali vagy nem-hivatali.⁴
- A korábbi Btk. általában mindig a passzív vesztegetést vette előre,⁵ addig az új Btk. mindig az aktív oldali tényállást.⁶
- Míg a korábbi Btk. mindig a hivatali vesztegetést szabályozza először,⁷ addig az új Btk. a nem-hivatali vesztegetést tekinti kiindulópontnak.⁸
- Az új Btk. nem tartalmaz „nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények”,⁹ illetve azon belül „vesztegetés nemzetközi kapcsolatban” elnevezésű szerkezeti egységeket,¹⁰ hanem a külföldi hivatalos személyek által (vonatkozásában) elkövetett hivatali vesztegetéseket (önálló elnevezés nélküli) utaló tényállásban szabályozza.¹¹
- A Btk. a hivatali vesztegetéseket külön paragrafusokban, de önálló cím nélkül szabályozta,¹² az új Btk.-ban viszont az ilyen bűncselekmények elnevezésében szerepel a hivatali jelző.¹³
- A korábbi Btk. a passzív és aktív tényállásokra egységesen a vesztegetés kifejezést használta, azon belül a jogirodalom különböztetett passzív és aktív vesztegetés között.¹⁴ Az új Btk. viszont az aktív oldali cselekményt vesztegetésnek,¹⁵ a passzív oldalit vesztegetés elfogadásának nevezi.¹⁶

³ Korábbi Btk. 250–252. illetve 253–254. §. A kivétel a korábbi Btk. 255. §-a.

⁴ Új Btk. 290–291., illetve 293–294. §.

⁵ Korábbi Btk. 250–252., illetve 253–254. §. A kivétel a korábbi Btk. 255. §-a.

⁶ Új Btk. 290. és 293. §, illetve 291. és 294. §.

⁷ Korábbi Btk. 250. § és 253. §, illetve 251–252. és 254. §.

⁸ Új Btk. 290–291. §, illetve 293–294. §.

⁹ Korábbi Btk. XV. fejezet VIII. cím.

¹⁰ Korábbi Btk. 258/B-D. §.

¹¹ Új Btk. 293. § (3) bekk., 294. § (4) bek.

¹² Korábbi Btk. 250., 253. §.

¹³ Új Btk. 293., illetve 294. §.,

¹⁴ Pl. VIDA Mihály: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények, A nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: NAGY Ferenc (szerk.): *A magyar büntetőjog különös része*. Budapest, Korona Kiadó, 1999. 381., 382. és 389.

¹⁵ Új Btk. 290., 293., 295. §.

¹⁶ Új Btk. 291., 294., 296. §.

Tanulmányomban (a törvénytől eltérő tudományos fogalomhasználat jogosultságát itt is elismerve¹⁷) nem mindenben követem az új Btk. rendszerét és terminológiáját:

- a következőkben ezért általában aktív és passzív hivatali vesztegetésről szólok, mivel a vesztegetés elfogadása terminológiát nem tartom szerencsésnek;¹⁸
- a passzív vesztegetéseket az aktív oldali tényállásokat megelőzően tárgyalom, mivel az előbbi írja le a jogtárgyat közelebbről veszélyeztető cselekményt;
- a nemzetközi kapcsolatban elkövetett bűncselekmények tényállásait külön elemzem, mert azok hatóköre több vonatkozásban is eltér a hazai vonatkozású tényállásokétól.

2. A passzív hivatali vesztegetés¹⁹

2.1. Az elnevezés

A passzív hivatali vesztegetést a Btk. külön §-ban, de önálló cím nélkül szabályozza,²⁰ míg az új Btk.-ban a külön címet viselő tényállás elnevezése: hivatali vesztegetés elfogadása.²¹ Az új terminológia azonban nem szerencsés, hiszen a passzív vesztegető valójában nem az aktív vesztegetést (mint olyat) fogadja el, hanem a jogtalan előny kapcsán valósít meg elkövetési magatartásokat. Vesztegetés elfogadásáról olyan esetekben végképp nem lehet szó, amikor a bűncselekmény – pl. jogtalan előny kérése esetén – aktív vesztegetés elkövetését nem is feltételezi.

2.2. A jogi tárgy

A passzív hivatali vesztegetés jogi tárgya a hivatalos személyek kötelességének teljesítésébe (pártatlan működésébe) vetett bizalom. A bűncselekmény bizonyos esetekben veszélyezteti a hivatalos személyek kötelességének teljesítését is.

2.3. A passzív vesztegető: a hivatalos személy

A passzív hivatali vesztegetést a többi korrupciós bűncselekménytől a hivatalos személy fogalma határolja el. A hivatalos személyeknek a Btk. alapvetően – bár ez

¹⁷ Ez még a büntetőjog olyan alapvető fogalmai vonatkozásában is bevett megoldás, mint a bűncselekmény fogalma. Ez utóbbi tekintetben lásd pl. HOLLÁN Miklós: A bűncselekmény fogalma és súly szerinti fokozatai. In: KIS Norbert (szerk.): *Büntetőjog I. Az anyagi büntetőjog általános része. Büntetőjogi ismeretek a közszolgálati szakemberképzés számára*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2011. 72.

¹⁸ Lásd részletesen a tanulmány 2.1. címét.

¹⁹ Korábbi Btk. 250. §, új Btk. 294. §.

²⁰ Korábbi Btk. 250. §.

²¹ Új Btk. 294. §.

a vonatkozó rendelkezés szerkezetéből már nem derül ki – három csoportját határozza meg.²²

Az első csoportba tartozó esetekben a hivatalos személyi minőséget a törvény bizonyos közjogi tisztségek, állások, valamint státuszok (pl. országgyűlési képviselő,²³ köztársasági elnök,²⁴ közjegyző²⁵) felsorolásával határozza meg.

A hivatalos személyek második (számszerűleg legnagyobb) csoportját a korábbi Btk. úgy határozza meg, hogy nevesíti azokat a szervezeteket (pl. államigazgatási szerv, önkormányzati igazgatási szerv), amelyeknél szolgálatot teljesítő személy hivatalos személynek minősül, ha tevékenysége a szerv rendeltetésszerű működéséhez kapcsolódik. A felsorolt szervek szolgálatot teljesítenek, egyben rendeltetésszerű működéséhez kapcsolódó tevékenységet látnak el pl. az ügyintézők és ügykezelők (azaz a közszolgálati tisztviselők²⁶), de nem minősülnek ilyennek az említett szervezetnél dolgozó gépkocsivezetők, a szakmunkások, illetve takarítók.

A Btk. alapján a hivatalos személyek harmadik csoportját azok alkotják, akik jogszabály alapján közhatalmi (államigazgatási) feladatokkal megbízott szervnél, testületnél, közhatalmi (államigazgatási) feladatot látnak el. Ebbe a körbe sorolja a joggyakorlat pl. a közokiratnak minősülő bizonyítványt kiállító tanárokat.²⁷

Hatályos büntetőjogunkban kivételes negyedik eset, amikor valamely foglalkozási csoport (pl. közterület felügyelő) hivatalos személyi minősége nem a Btk. definícióján, hanem közvetlenül más jogszabály kifejezett rendelkezésén alapul. Így pl. külön törvény mondja ki, hogy „a feladatkörében eljáró [közterület] felügyelő hivatalos személy”.²⁸

A hivatalos személy fogalmán az új Btk. annyiban változtatott, hogy „a hivatalos személyek két kategóriába oszthatók.

Az egyik csoportba tartoznak azok a személyek, akik választással vagy kinevezéssel elnyert közjogi tisztségük alapján, önmagában a közhivatali funkcionak a betöltésére tekintettel minősülnek hivatalos személynek mindaddig, amíg ezt a státuszt betöltik”.²⁹ Az egyes státuszok, illetve szervek felsorolása természetesen – ahogy korábban többször is – az új Btk.-ban is átalakult (szerepel abban pl. a kormány megbízott³⁰). Ide tartozik a korábbiakhoz képest szintén újdonságként „a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő”,³¹ illetve „a hajó vagy a légi jármű

²² A három csoport szépen tükröződött a korábbi Btk. 137. § 1. pontjának eredetileg (azaz 1979. július 1. napjától) hatályos szövegében.

²³ Korábbi Btk. 137. § 1. pont a) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont b) alpont.

²⁴ Korábbi Btk. 137. § 1. pont b) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont a) alpont.

²⁵ Korábbi Btk. 137. § 1. pont h) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont g) alpont.

²⁶ Vö. 2011. évi CXCV. törvény 6. § 20. pont.

²⁷ Vö. BH 1995. 199.

²⁸ 1999. évi LXIII. törvény 1. § (5) bek.

²⁹ Az új Btk. javaslatának 458. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

³⁰ Új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont d) alpont VI. fordulat.

³¹ Új Btk. 459. § (1) bek. 11. pont b) alpont II. fordulat.

parancsnoka” is, amennyiben utóbbi „a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult”.³²

A hivatalos személyek másik csoportjába azok a személyek tartoznak, akik az Alkotmánybíróságnál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, bíróságnál, ügyészségnél, minisztériumnál, autonóm államigazgatási szervnél, kormányhivatalnál, központi hivatalnál, önálló szabályozó szervnél, rendvédelmi szervnél, fővárosi vagy megyei kormányhivatalnál, önkormányzati igazgatási szervnél, megyei intézményfenntartó központnál vagy köztestületnél közhatalmi feladatot látnak el, vagy szolgálatot teljesítenek, ha tevékenységük a szerv rendeltetésszerű működéséhez tartozik.³³

Az új Btk. alapján nem minősül hivatalos személynek, aki az igazgatási vagy közhatalmi feladatot nem állami szerveknél (nem önkormányzati igazgatási intézményeknél és nem köztestületnél) látja el. Így a jövőben a közokiratnak minősülő bizonyítványt kiállító egyetemi tanárok a vesztegetési tényállások kapcsán sem minősülnek hivatalos személynek, hiszen munkájukat nem köztestületnél végzik.

Ha az elkövető nem hivatalos személy, de a hivatalos személyi minőséget színleli, akkor csalást³⁴ követ el.

Ha az előnyt elfogadó elkövető más hivatalos személy befolyásolására hivatkozik passzív hivatali befolyással üzérkedőnek minősül.³⁵

2.4. A jogtalan előny

A korrupciós bűncselekmények, így a passzív hivatali vesztegetés tényállásának központi kategóriája a jogtalan előny.

2.4.1. Az előny fogalma

I. Az előny a hivatalos vagy harmadik személy helyzetében beálló valamilyen kedvező változás. Az előny lehet vagyoni vagy személyes jellegű.

A) A *vagyoni* előny köréből a leggyakrabban fordul elő a pénzbeli, illetve pénzértéket képviselő dologi juttatás.³⁶ Ezek mellett releváns lehet a tartozás elengedése,³⁷

³² Új Btk. 459. § (1) bek. 11.pont j) alpont II. fordulat.

³³ Az új Btk. javaslatának 458. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

³⁴ Korábbi Btk. 318. §, új Btk. 373. §.

³⁵ Korábbi Btk. 256. § (1) bek., új Btk. 299. § (1) bek.

³⁶ Bócz Endre: Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közelet tisztasága elleni bűncselekmények. In: *A Büntető Törvénykönyv magyarázata.* (szerkesztő-lektorok: GYÖRGYI K. – WIENER A. I.) Budapest, KJK, 1996. 530.

³⁷ VIDA (1999) i. m. 382.

a kamatmentes, vagy a piacihoz képest csökkentett kamatozású hitel kölcsön,³⁸ az árengedménnyel való vásárlás.³⁹

B) Személyes előny szexuális kapcsolat létesítése,⁴⁰ szaktanácsadóként való foglalkoztatás (amennyiben nem csak palástoló ügylet),⁴¹ valamint az aktív vesztegető befolyásának érvényesítése.⁴² Személyes előny a kölcsön (hitel) nyújtása piaci kamatkötés mellett,⁴³ valamint az eladási ajánlat elfogadása is.⁴⁴

2.4.2. Az előny jogtalansága

A 2001. évi CXXI. törvény általi módosítása óta a Btk. kifejezetten tartalmazza az előny jelzőjeként, hogy annak jogtalanak kell lennie. A büntető kollégiumok vezetőinek 2002. május 27-ei álláspontja alapján „nem jelent érdemi eltérést a korábbi jogi helyzettől az, hogy a [törvény] az »előny« helyett a »jogtalan előny« kifejezést használja. A helyes jogértelmezés szerint az előnynek korábban is jogtalanak kellett lennie.”⁴⁵

A hivatalos személy által elfogadott előny formálisan nem jogtalan, ha van olyan jogszabály vagy más jogi norma, amely annak kérését vagy elfogadását megengedi. Nem jogtalan az olyan előny sem, amelynek elfogadása materiálisan nem jogellenes, azaz nem sérti (és nem veszélyezteti) a tényállás által védett egyik jogi tárgyat (azaz még a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat) sem. Nem minősíthető „a passzív vesztegetés esetében jogtalan korrupciós előnynek a társadalmi szokásoknak megfelelő, a szokásos udvariassági gesztusok körében maradó, jelentéktelen előnyben megnyilvánuló udvariasság, figyelmesség, így szokásos kismértékű vendégül látás, megkínálás, vagy például egy virágcsokor, egy-egy cigaretta, kávé, egy pohár ital, üdítő elfogadása.”⁴⁶ A vesztegetés tényállásában írt előnynek azonban nincs értékhatára, ezért a néhány kg hús átadása tényállásszerű elkövetési magatartást alapozhat meg annak ellenére is, hogy az átadott dolog értéke nem jelentős, mivel alapvető élelmiszerként nem minősülhet udvariasságot kifejező jelentéktelen gesztusnak.⁴⁷ Jogtalan, ha a hivatalos személy a virágcsokrot kéri, illetve elfogadja azt, hogy az ügyfél egy üveg konyakkal vagy vendéglői ebéddel (vacsorával) kedves-

³⁸ BÓCZ (1996) i. m. 530.

³⁹ Vö. CSEREI Gyula: Ügyészségi megállapítások a korrupciós bűncselekmények nyomozási tapasztalataiból. In: KRÁNITZ (szerk., 2000) i. m. 145.

⁴⁰ VIDA (1999) i. m. 382–383.

⁴¹ CSEREI i. m. 145.

⁴² VIDA (1999) i. m. 382–383.

⁴³ Uo.

⁴⁴ BH 1983. 185.

⁴⁵ Ld. *Bírósági Határozatok*, 2002/10. szám.

⁴⁶ Így pl. VIDA Mihály: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: NAGY Ferenc (szerk.): *A magyar büntetőjog különös része*. Budapest, Korona, 2005. 405.

⁴⁷ BH 2004. 6.

kedjen neki. Minden olyan előny eleve jogtalan, amelynek célja a kötelességszegés kiváltása.

Az új Btk. a passzív hivatali vesztegetés tényállásában az előny kapcsán a jogtalan jelzõt nem szerepelteti.⁴⁸ A javaslat miniszteri indokolása szerint „a »jogtalan« kifejezés elhagyására [az aktív] hivatali vesztegetés tényállásánál kifejtettek az irányadók.⁴⁹ Az aktív hivatali vesztegetésnél viszont – amint majd látjuk – a jogtalan jelzõ mellőzésének magyarázataként az indokolás arra utal, hogy a törvény kifejezetten tartalmazza az előnnyel való befolyásolás célzatát.⁵⁰ Az aktív hivatali vesztegetés kapcsán kifejtettek viszont így – az indokolás készítőinek szándéka ellenére – nem alkalmazhatók egy olyan tényállásra, mint a passzív hivatali vesztegetés, amely az előnnyel való befolyásolás célzatát nem feltételezi (de még az előny befolyásolására való alkalmasságát sem). Erre figyelemmel viszont a jogalkalmazók akkor járnak el a leghelyesebben, ha az új Btk. alkalmazásánál az elfogadott előny jogtalanságát a korábbi gyakorlat alapján ítélik meg. Ezt erősíti meg a Legfelsőbb Bíróság azon korábbi jogértelmezése, amely (már akkor is retrospektívan) kimondta, hogy „a helyes jogértelmezés” szerint „az előnynek” akkor „is jogtalanak kellett lennie”, amikor a korábbi Btk. erre nem utalt.⁵¹

2.5. Az elkövetési magatartások

A passzív hivatali vesztegetést az a hivatalos személy követi el, aki működésével kapcsolatban

- jogtalan előnyt kér,⁵² avagy
- a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja,⁵³ illetőleg
- a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért,⁵⁴ ha az előnyt rá tekintettel harmadik személynek adták vagy ígérték.⁵⁵

I. A kérés megvalósul akkor is, ha a hivatalos személy csak kéri a jogtalan előnyt, és a másik személy ezt visszautasítja, vagy annak elfogadására nem kerül sor. A kérés történhet a hivatalos személy részéről saját részre vagy más számára is.

Jogtalan előny kérését akár a kötelességszegésre való (előny ígérete nélküli) felhívás is megelőzheti, pl. amikor „az I. r. terhelt ismertette a szexbár létrehozására

⁴⁸ Új Btk. 294. § (1) bek.

⁴⁹ Az új Btk. javaslatának 294. §-ához fűzött indokolás.

⁵⁰ Az indokolás szerint „fogalmilag nem képzelhető el, hogy a befolyásolásra törekvéshez adott vagy ígért előny jogszerű legyen [...], ezért a »jogtalan« kifejezés használata felesleges”. Az új Btk. javaslatának 293. §-ához fűzött indokolás.

⁵¹ Ld. *Bírósági Határozatok*, 2002/10. szám.

⁵² Korábbi Btk. 250. § (1) bek. I. fordulat, új Btk. 294. § (1) bek. I. fordulat.

⁵³ Korábbi Btk. 250. § (1) bek. II–III. fordulat, új Btk. 294. § (1) II–III. fordulat.

⁵⁴ Korábbi Btk. 250. § (1) bek. IV–V. fordulat.

⁵⁵ Új Btk. 294. § (1) bek. IV–V. fordulat.

irányuló elképzeléseit, majd megkérdezte a rendőrtiszt II. r. terhelttől, hogy [...] a [...] razziákról tudna-e információt adni. A II. r. terhelt közölte vele, hogy mindent el tud intézni, ha fizet neki havi 200 000.- forintot” (BH 2003. 563.).

II. Az elfogadás olyan – akár kifejezett, akár hallgatólagos – beleegyező nyilatkozat, amely előzetes kérés nélkül is megvalósulhat. Az elfogadás vonatkozhat magára az előnyre vagy annak ígéretére.

III. A büntető kódexek csak az előny kérőjével (elfogadójával) való egyetértést rendelik büntetni a hivatalos személy részéről,⁵⁶ az előny ígéretének elfogadásával való egyetértés legfeljebb fegyelmi vétségként értékelhető.

Az előny kérőjével (elfogadójával) való egyetértés feltételezi, hogy a harmadik személy az előnyt ténylegesen kéri vagy elfogadja. Ennek megtörténtéig az ebben való előzetes megegyezés a hivatalos személy vonatkozásában fegyelmi vétségként értékelhető.

Az új Btk. ennek kapcsán kiemeli, hogy a hivatalos személy „a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny” kérőjével vagy elfogadójával ért egyet. Az indokolás szerint „a hivatali vesztegetés elfogadásánál [...] az előny elfogadójával való egyetértést ésszerűnek látszik csak akkor büntetni, ha az előnyt a harmadik személynek, a hivatalos személyre tekintettel adják vagy ígérik és a hivatalos személy ezzel ért egyet”. Az új Btk. javaslatának indoklása erre figyelemmel – lényegében újdonságként – kifejezetten kiemeli, hogy „az a hivatalos személy, aki munkatársáról tudja, hogy előnyt fogadott el, és ezzel egyetért, [...], az nem a hivatali vesztegetés elfogadásának büntetése miatt felel, hanem a vesztegetés feljelentésének elmulasztása miatt felel”. Az új Btk. ezen megoldása az indokolás szerint „[...] a hatályos tényálláshoz képest szűkítést jelent, azonban megfelel az ésszerűség túl a gyakorlatnak is.”⁵⁷

Álláspontunk szerint a hivatalos személy az előny elfogadójával való egyetértésért a korábbi Btk. alapján is csak akkor volt büntetendő, ha az elfogadott előny az ő működésével volt kapcsolatos, ilyenkor viszont azt nyilvánvalóan rá tekintettel adták. Korábban sem hivatali vesztegetés miatt, hanem vesztegetés feljelentésének elmulasztásáért volt büntetendő az a hivatalos személy, aki egyetértett azzal, hogy munkatársa saját működésével kapcsolatban jogtalan előnyt fogadott el. A ‘rá tekintettel adják’ fordulat tehát az indokolásban kiemelt körben nem szűkíti passzív vesztegetés tényállásának hatókörét, hanem annak legfeljebb helyes értelmezését emeli törvényerőre.

Az új szabályozás viszont a korábbi Btk. rendelkezésénél abban a vonatkozásban szűkebb (és erre az indokolás érdekes módon nem utal), hogy az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik. Ebben a vonatkozásban viszont az új tényállás szövegezése jogpolitikai szempontból kifejezetten nem szerencsés.

⁵⁶ Btk. 250. § (1) bek. IV–V. fordulat, új Btk. 294. § (1) bek. IV–V. fordulat.

⁵⁷ Az új Btk. javaslatának 294. §-ához fűzött indokolás.

2.6. A hivatali működésével összefüggésben

Működésével összefüggésben kéri (fogadja el stb.) az előnyt a hivatalos személy, ha bizonyos ügyben éppen eljár, azaz pl. nyomozást vagy hatósági ellenőrzést végez. A vesztegetés azonban nem korlátozható kizárólag arra az időre, amely alatt a hivatalos személy éppen a nála folyamatban levő ügyet intézi.⁵⁸

A bűncselekmény megvalósul akkor is, ha az előny adása a konkrét ügy elintézését megelőzi. A működéssel való kapcsolat megállapíthatóságánál ilyenkor a döntő momentum az, hogy az előny elfogadása az intézendő ügyre figyelemmel történt-e, avagy sem.⁵⁹

A vesztegetést hivatali működéssel összefüggésben valósítják meg akkor is, ha az előny kérése vagy elfogadása a konkrét ügy (akár az ügyfélre nem is kedvező) elintézését több hónappal követi, de az elkövető és az ügyfél között nem állt fenn más, mint a hivatali működés során létrejött kapcsolat.⁶⁰

A kért stb. előnynek nem is kell konkrét üggyhöz kapcsolódnia, elég, ha a hivatalos személy általános működésével kapcsolatos (ilyen a későbbi esetleges ügyeknek megágyazó ún. „bevetés” elfogadása).

Nincs szó viszont működésével való kapcsolatáról, ha a rendőr az előnyt azért kapja, mert (nem hivatalos személyként) közreműködik abban, hogy a sértett elveszített köz- és magánokiratait az azok birtokában levő harmadik személy (bizonyos összeg megfizetése esetén) visszaszolgáltassa.⁶¹

Ha a hivatalos személy az előnyt működési körén kívül, más hivatalos személyre vonatkozó – de nem hivatali helyzetéből, hanem pl. személyes kapcsolatból eredő – befolyása érvényesítésére hivatkozással fogadja el, akkor nem passzív hivatali vesztegetés valósul meg, hanem (passzív) hivatali befolyással üzérkedés.⁶²

Ha a hivatalos személy az előnyt nem működésével kapcsolatban kéri (vagy fogadja el), és nem is hivatkozik más hivatalos személyre vonatkozó befolyásolására, de a hivatali helyzetével egyébként visszaél azért, hogy jogtalan előnyt szerezzen, akkor hivatali visszaélés⁶³ miatt felel.

2.7. A szándékosság

A passzív hivatali vesztegetés csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. A passzív vesztegetőnek tudnia kell, hogy az előnyt a harmadik személy az ő működésével kapcsolatban kéri vagy fogadja el, és azt rá tekintettel adják vagy ígérik.

⁵⁸ BH 1994. 62.

⁵⁹ BH 1982. 3.

⁶⁰ BH 1981. 268.

⁶¹ BH 2002. 298.

⁶² Korábbi Btk. 256. § (1) bek, illetve új Btk. 299. § (1) bek.

⁶³ Korábbi Btk. 225. §, illetve új Btk. 305. §.

2.8. A stádiumok

A passzív hivatali vesztegetés tényállása lényegesen előrehozza a bűncselekmény befejezettségét. A bűncselekmény befejezett akkor is, ha az ügyfél az előny kérését visszautasítja. A kísérlet nem gyakorlati, de ennek körébe sorolható az előnyt kérő levél elküldése, ha az a címzetthez nem érkezik meg.

2.9. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

A passzív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása büntetendő.⁶⁴ A büntetőjogilag releváns feljelentési kötelezettség csak az elkövetett, de még le nem leplezett vesztegetésre vonatkozik. A készülő vesztegetés feljelentésének elmulasztása nem büntetendő.

A büntetőjogilag releváns feljelentési kötelezettség csak arra a vesztegetésre vonatkozik, amelyről hivatalos személy e minőségében szerzett tudomást. A korábbi Btk.-t módosító 2001. évi CXXI. törvény javaslatának indokolása alapján a feljelentési kötelezettség elmulasztása büntetendő, „függetlenül attól, hogy” erre „hivatali hatáskörében vagy azon kívül” kerül sor.⁶⁵

A feljelentési kötelezettség elmulasztásának tettese csak hivatalos személy lehet.⁶⁶

A feljelentési kötelezettség elmulasztásáért – büntethetőséget (bűnösséget) kizáró okra tekintettel – az elkövető hozzátartozója nem büntethető.⁶⁷

Ilyen esetekben a hivatalos személy által elkövetett bűnpártolás⁶⁸ tényállása (elkövetési magatartás hiányában) nem is valósul meg, így a két bűncselekmény közötti látszólagos halmazat problematikája fel sem merül.⁶⁹

A hivatalos személy a saját maga által elkövetett passzív vesztegetés feljelentésének elmulasztásáért halmazatban nem büntethető.

2.10. Az egység és halmazat

Természetes egység, ha a tettes az előnyt egyazon személytől először kéri, majd elfogadja.

Folytatólagos egység, ha a tettes ugyanattól a személytől az előnyt többször kéri (többször fogadja el), akár több önálló ügy sorozatos intézéséért, akár konkrét ügyektől függetlenül.

⁶⁴ Korábbi Btk. 255/B. § (1) bek., új Btk. 297. § (1) bek.

⁶⁵ A 2001. évi CXXI. törvény javaslatának 37–46. §-hoz fűzött indokolás.

⁶⁶ Ennek fogalmára lásd a 2.3. címet.

⁶⁷ Korábbi Btk. 255/B. § (2) bek., Új Btk. 297. § (2) bek.

⁶⁸ Korábbi Btk. 244. § (3) bek., új Btk. 282. § (3) bek. d) pont.

⁶⁹ BELOVICS Ervin: A bűnpártolás elkövetési magatartásai. In: GÁL István László (szerk.): *Tanulmányok Tóth Mihály Professzor 60. születésnapja tiszteletére*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2011. 62–63.

A bűncselekmény rendbelisége az aktív vesztegetők (vagy a kérés címzettjeinek) számára igazodik, még akkor is, ha egyazon ügyről van szó.

2.11. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A 2001. évi CXXI. törvény 43. §-a által a korábbi Btk.-ba beiktatott szabályozás alapján nem volt büntethető a passzív hivatali vesztegetés alapesetének elkövetője,⁷⁰ ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.⁷¹ A 2011. évi CL. törvény 11. §-a úgy módosította a korábbi Btk.-t, hogy ilyen esetekben már csak a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) van lehetőség.⁷²

Ezt az utóbbi szabályozást vette át az új Btk. is, így viszont egy szabályozási korszakkal „le van maradva” a javaslatának 2012. áprilisában kelt indokolása, amely szerint annak „a hatályos szabályozáshoz képest [...] egyik leglényegesebb változtatása, hogy a büntethetőséget megszüntető ok helyett [...] a büntetés korlátlan enyhítésére vagy mellőzésére ad lehetőséget, a vesztegetési cselekmények felderítésében a hatóságokkal érdemben együttműködő elkövetőkkel szemben”.⁷³ A korábbi szabályozáshoz képest mindössze annyi a különbség, hogy az új Btk. a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) nem egy rendelkezésben, hanem az egyes tényállásoknál elkülönülten ad lehetőséget.⁷⁴

Amennyiben a passzív vesztegető nem fogadott el jogtalan vagyoni előnyt, a büntetés korlátlan enyhítésének (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésének) feltétele, hogy az elkövető a cselekményét a hatóságnak, mielőtt annak tudomására jutott volna, bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

2.12. A minősített esetek, illetve minősítő körülmények

A passzív hivatali vesztegetésnek két különböző súlyú minősített esete van:

2.12.1. A két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő minősített eset

Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a passzív hivatali vesztegetés, ha azt

- vezető beosztású hivatalos személy,⁷⁵

⁷⁰ A rendelkezés a minősített esetekre való alkalmazhatóságáról lásd 3.5. cím.

⁷¹ Korábbi Btk. 255/A. § (1) bek. Hatályos 2002. április 1. napjától 2011. december 31. napjáig.

⁷² Korábbi Btk. 255/A. § (1) bek. Hatályos 2012. január 1. napjától 2013. június 30. napjáig.

⁷³ Az új Btk. XXVII. fejezetéhez fűzött indokolás.

⁷⁴ A passzív hivatali vesztegetésnél az új Btk. 294. § (5) bekezdésében.

⁷⁵ Korábbi Btk. 250. § (2) bek. a) pont I. fordulat, új Btk. 294. § (2) bek.

- fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy,⁷⁶
- más hivatalos személy fontosabb ügyben,⁷⁷
- az elkövető a jogtalan előnyért hivatali kötelességét megszegve,⁷⁸
- az elkövető a hatáskörét túllépve,⁷⁹ vagy
- az elkövető hivatali helyzetével egyébként visszaélve,⁸⁰
- bünszövetségben,⁸¹ vagy
- üzletszerűen

követi el.⁸²

A) A vezető beosztás feltétele más hivatalos személyek irányítása,⁸³ illetve egy vagy több szervezeti egység igazgatása.⁸⁴

B) Fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy pl. a bíró, az ügyész,⁸⁵ de nem tekinthető ilyennek a gépkocsizó járőri beosztásban⁸⁶ vagy fogdaórként⁸⁷ szolgálatot ellátó rendőr. A fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy cselekménye akkor is vesztegetést valósít meg, ha azt nem fontosabb ügyben követi el.⁸⁸

Az új Btk. ezt a minősítő körülményt nem tartalmazza, javaslatának indokolása szerint ez ugyanis „igen bizonytalan jogfogalomnak tekinthető. Ez a körülmény, ha megállapítható, akkor a büntetés kiszabása körében értékelhető”.⁸⁹

C) Fontosabb ügy pl. a büntető ügy. A nem fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy (pl. a gépkocsizó rendőrszolgálat) is eljárhat adott esetben fontosabb ügyben, ilyen pl. bűncselekménnyel kapcsolatos intézkedés, helyszínbiztosítás, büntettes elfogása.⁹⁰ Fontosabb ügyben követi el a vesztegetést az a járőrszolgálatot teljesítő rendőr, aki a tudomására jutott bűncselekmény miatt – jogtalan előnyt elfogadva – nem intézkedik, a feljelentést elmulasztja. Fontosabb ügy alatt ugyanis nem

⁷⁶ Korábbi Btk. 250. § (2) bek. a) pont II. fordulat.

⁷⁷ Korábbi Btk. 250. § (2) bek. b) pont.

⁷⁸ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. I. fordulat, új Btk. 294. § (3) bek. b) pont aa) alpont.

⁷⁹ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. II. fordulat, új Btk. 294. § (3) bek. b) pont ab) alpont.

⁸⁰ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. III. fordulat, új Btk. 294. § (3) bek. b) pont ac) alpont.

⁸¹ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. IV. fordulat, új Btk. 294. § (3) bek. b) pont I. fordulat.

⁸² Korábbi Btk. 250. § (3) bek. IV. fordulat, új Btk. 294. § (3) bek. b) pont II. fordulat.

⁸³ VIDA (1999) i. m. 386.

⁸⁴ BÓCZ (1996) i. m. 531.

⁸⁵ VIDA (1999) i. m. 386.

⁸⁶ BH 1982. 84.

⁸⁷ BH 1994. 525.

⁸⁸ VIDA (1999) i. m. 386.

⁸⁹ Az új Btk. 294. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

⁹⁰ BÓCZ (1996) i. m. 531.

csupán az a büntetőügy értendő, aminek nyomozását már elrendelték.⁹¹ Az új Btk. a fontosabb ügyben elkövetés minősítő körülményét – feltehetően itt is a fogalom bizonytalanságára figyelemmel – nem tartalmazza.

D) A hivatalos személy kötelességének forrásai közé tartoznak a jogszabályok, normatív utasítások (állásfoglalások, körlevelek, belső szabályzatok), valamint egyedi utasítások.⁹² A kötelességszegés vonatkozhat az érdemi döntésre, az eljárás módjára, de akár az ügykezelési előírásokra.⁹³ A kötelességszegés lehet kötelességgellenes cselekvés (pl. jogosulatlan főiskolai bizonyítvány kiállítása, jogosítvány kiadása, munkavállalói engedély soron kívüli elintézése), illetve – gyakrabban⁹⁴ – mulasztás (a vámkezelés vagy az ittas járművezetővel szembeni intézkedés elmaradása).⁹⁵

A passzív hivatali vesztegetés vonatkozásában a Btk. kifejezett rendelkezése alapján kötelességszegésnek minősül a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is.⁹⁶ Mivel az új Btk. ennek megfelelő rendelkezést nem tartalmaz, annak alapján az alapeset vagy más minősített eset szerint felel az a hivatalos személy, aki kötelességét csak úgy teljesíti, hogy azt előzőleg előny adásához kötötte.

E) A hatáskör túllépése akkor valósul meg, ha hivatalos személy olyan ügy elintézésében vesz részt,

- amely az adott hivatal hatáskörébe tartozik, de a hivatalos személynek (beosztása folytán) nincs rá joga,
- amelyre a hivatal hatásköre sem terjed ki.⁹⁷

F) A hivatali helyzettel egyéb módon visszaélés a hivatali álláshoz, hivatalos minőséghez kapcsolódó jogosultságok tudatosan rendeltetésellenes gyakorlása, amely azonban többnyire látszatra törvényes eljárásnak tűnik. Ilyen pl. a hivatali állásból, tevékenységből, tekintélyből fakadó ismeretség, függőség, befolyás személyes célokra történő kiaknázása.⁹⁸

G) A „bünszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezetten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet”.⁹⁹ A bűncselekmény bünsző

⁹¹ BH 2012. 256.

⁹² VIDA (1999) i. m. 387.

⁹³ Bócz Endre: Korrupciós bűncselekmények a magyar büntetőjogban. In: KRÁNITZ (szerk., 2000) i. m. 119.

⁹⁴ CSEREI i. m. 139.

⁹⁵ Bócz (2000) i. m. 119.

⁹⁶ Korábbi Btk. 258/A. § 2. pont.

⁹⁷ Bócz (2000) i. m. 119.

⁹⁸ Bócz (2000) i. m. 124.

⁹⁹ Korábbi Btk. 137. § 7. pont, új Btk. 459. § (1) bek. 2. pont.

vetségben elkövetése esetén jellemző több hivatalos személy, vagy hivatalos személy és a „felhajtó” szervezett együttműködése.¹⁰⁰

H) A bűncselekményt üzletszerűen követi el, „aki ugyanolyan vagy hasonló bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik”.¹⁰¹ A minősítő körülmény akkor is megállapítható, ha az elkövető a rendszeres haszonszerzés célzatával csak egy bűncselekményt valósított vagy kísérelt meg.

A hasonló jellegű bűncselekmény az üzletszerűség megállapításánál a vesztegetés, illetve a befolyással üzérkedés összes többi változata.¹⁰² Ezen a logikán alapulva hasonló jellegű bűncselekmény a befolyás vásárlása¹⁰³ is, amelyet a vonatkozó büntető kollégiumi vélemény megalkotását követően kriminalizáltak.

A D-H) pontokban felsorolt minősítő körülményekre a büntetés korlátlan enyhítésének/mellőzésének lehetősége¹⁰⁴ nem vonatkozik.

2.12.2. A öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő minősített eset

A bűncselekmény még súlyosabban minősülő esete (büntetési tétele öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés) valósul meg, ha az előző 1.12.1. alpont A-C. pontjaiban említett minősítő körülmények egyike a D-H) pontokban szereplő minősítő körülmények valamelyikével kombinálódik (így pl. vezető beosztású hivatalos személy a jogtalan előnyért a kötelességét megszegi, illetve vezető beosztású hivatalos személy a bűncselekményt üzletszerűen követi el).¹⁰⁵ Ezzel szemben csak súlyosító körülményt képez, ha a hivatalos személy a jogtalan előnyért bünszövetségben szegi meg kötelességét.

3. Nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés¹⁰⁶

3.1. A tényállás jelege

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetést a Btk. önálló és elkülönült §-ban szabályozza,¹⁰⁷ míg az új Btk. egy (önálló címmel nem rendelkező) utaló tényállásban.¹⁰⁸ Mivel azonban a cselekménytípus bizonyos specifikumai a jogi szabályozás terén is megmaradtak,¹⁰⁹ továbbra is indokolt a jogtalan előny külföldi

¹⁰⁰ Bócz (2000) i. m. 121.

¹⁰¹ Korábbi Btk. 137. § 9. pont., új Btk. 459. § (1) bek. 28. pont.

¹⁰² BKv 39. II/D pont.

¹⁰³ Vö. korábbi Btk. 256/A. § (1) bek., új Btk. 298. § (1) bek.

¹⁰⁴ Vö. 2.11. cím.

¹⁰⁵ Korábbi Btk. 250. § (3) bek. 2. tétel, új Btk. 294. § (3) bek. 2. tétel.

¹⁰⁶ Korábbi Btk. 258/D. §, új Btk. 294. § (4) bek.

¹⁰⁷ Korábbi Btk. 258/D. §.

¹⁰⁸ Új Btk. 294. § (4) bek.

¹⁰⁹ Vö. 3.4. cím.

hivatalos személy általi elfogadását (a tudományos rendszerezés szempontjából) a vesztegetés önálló esetkörként nevesíteni.

3.2. A passzív vesztegető: a külföldi hivatalos személy

Nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés esetén az előnyt külföldi hivatalos személy kéri (fogadja el) stb.¹¹⁰ A külföldi hivatalos személy:

- a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy büntetőügyi feladatot ellátó személy,¹¹¹
- nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetésszerű működéséhez tartozik,¹¹²
- nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy,¹¹³
- Magyarország területén, illetőleg állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetésszerű működéséhez tartozik.¹¹⁴

A korábbi Btk. alapján a külföldi hivatalos személy fogalma kapcsán vitatott lehetett, hogy az abban hivatkozott a nemzetközi szervezettel kapcsolatos nemzetközi szerződésnek milyen viszonyban kell lennie a magyar jogrendszerrel. A rendelkezés logikai értelmezése (*argumentum a contrario*) alapján az adott nemzetközi szervezetnek vagy a létesítő szerződésnek nem kellett a Magyar Köztársasághoz, illetve Magyarországhoz kapcsolódnia. A külföldi hivatalos személy fogalmának másik esetkörében ugyanis kifejezett feltétel volt, hogy a nemzetközi bíróság Magyarországon területén, illetőleg állampolgárai felett joghatósággal rendelkezzen. Ezzel ellentétes eredményre vezet (és a vitát el is dönti) azonban a büntető tényállás alkotmányharmonikus értelmezése. Ennek alapján a nemzetközi szerződés kifejezést a büntető rendelkezés vonatkozásában úgy kell értelmezni, hogy abba csak az olyan instrumentumok tartoznak bele, amelyeket törvényben kihirdettek hazánkban. Ennek hivatkozási alapjai azok az alkotmánybírósági határozatok, amelyek az alkotmányos követelményekkel ellentétesnek tartottak olyan büntető rendelkezéseket, amelyekben szereplő tényállási elem tartalmát a jogalkalmazó akár egy olyan nemzetközi szerződés alapján is meghatározhatta volna, amelyet hazánkban nem¹¹⁵ (vagy nem teljes egészében¹¹⁶) hirdettek ki.

¹¹⁰ Korábbi Btk. 258/D. §, új Btk. 294. § (4) bek.

¹¹¹ Korábbi Btk. 137. § 3. pont a) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont a) pont.

¹¹² Korábbi Btk. 137. § 3. pont b) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont b) alpont.

¹¹³ Korábbi Btk. 137. § 3. pont c) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont c) alpont.

¹¹⁴ Korábbi Btk. 137. § 3. pont d) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont d) alpont.

¹¹⁵ 47/2000. (XII. 14.) AB határozat, ABH 2000, 377, 380.

¹¹⁶ 54/2004. (XII. 13.) AB határozat, ABH 2004, 690., 761–765.

Az új Btk. viszont – a jogbiztonság szempontjából mindenképpen üdvözlendő módon – kifejezetten rendelkezik arról, hogy a nemzetközi szervezetet közgyűlésébe stb. megválasztottak akkor minősülnek külföldi hivatalos személynek, ha a szervezet létrehozatalára hazánkban törvényben kihirdetett nemzetközi szerződésben került sor.¹¹⁷ Az új Btk. kifejezetten rendelkezik arról is, hogy a külföldön megválasztott európai parlamenti képviselő külföldi hivatalos személynek minősül.¹¹⁸

3.3. A jogtalan előny

A előny jogtalanúsága tekintetében a megengedettséget, illetve a társadalmi elfogadottságot hivatalos személy államának viszonyait figyelembe véve kell értelmezni.

3.4. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A korábbi Btk.-ba a 2001. évi CXX. törvény 43. §-a által beiktatott szabályozás szerint az elkövető utólagos magatartására tekintettel kialakított büntethetőséget megszüntető ok¹¹⁹ nem vonatkozott a nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetésre.¹²⁰ A hazai és nemzetközi vonatkozású tényállások ilyen módon való megkülönböztetése azt követően is fennmaradt, hogy a 2011. évi CL. törvény 11. §-a hazai vonatkozású passzív hivatali vesztegetés esetén már csak a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) ad lehetőséget. A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetéshez az új Btk. alapján sem kapcsolódik olyan, a tettes utólagos magatartására tekintettel kialakított, a büntetés korlátlan enyhítését (mellőzését) lehetővé tevő rendelkezés, mint „hazai” passzív hivatali vesztegetéshez.¹²¹ Ennek az értelmezéssel át nem hidalható joghézagnak a kiküszöbölésére már korábban is azt javasoltuk¹²² (és ezt a korábbi Btk. 2012. január 1. napjától hatályos szabályozása, illetve az új Btk. vonatkozásában is fenntartjuk), hogy a megfelelő hazai vonatkozású tényálláshoz kapcsolódó rendelkezéseket¹²³ a

¹¹⁷ Új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont b) és c) alpont.

¹¹⁸ Korábbi Btk. 137. § 3. pont c) alpont, új Btk. 459. § (1) bek. 13. pont c) alpont.

¹¹⁹ Vö. 2.11. cím.

¹²⁰ Vö. VIDA (2005) i. m. 444.

¹²¹ A korlátlan enyhítésre (büntetés mellőzésére) vonatkozó külön rendelkezés [új Btk. 294. § (5) bek.] kifejezetten csak a hazai hivatalos személy által elkövethető tényállásokra [új Btk. 294. § (1)-(2) bek.] hivatkozik, míg az (4) bekezdésben szereplő a külföldi hivatalos személyre vonatkozó utaló tényállásra nem.

¹²² HOLLÁN Miklós: A korrupciós bűncselekmények. In: HOLLÁN Miklós (szerk.): *Büntetőjog. II. Az anyagi büntetőjog különös része. Alapismeretek a közszolgálati szakemberképzés számára*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2011. 241.

¹²³ Btk. 255/B. § (1) bek., illetve új Btk. 294. § (5) bek.

jogalkalmazók analóg módon alkalmazzák nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés esetén.

3.5. A feljelentés elmulasztása

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása a korábbi Btk. 2010. március 31. napjáig hatályos szabályozása alapján nem volt büntetendő.¹²⁴ Ebben a vonatkozásban a korábbi Btk. 255/B. §-ának analóg alkalmazása nyilvánvalóan sértette volna a *nullum crimen sine lege stricta* elvet, hiszen az elkövetőre kedvezőtlen eredménnyel járt volna.

A 2009. évi CLXIII. törvény 29. § (7)-(8) bekezdése a nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmények tekintetében olyan rendelkezést iktatott be, amely büntetni rendelte a vesztegetés feljelentésének elmulasztását „nemzetközi kapcsolatban”. Az újonnan beiktatott rendelkezés szerint három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő „az a hivatalos személy, aki e minőségében hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy nemzetközi kapcsolatban még le nem leplezett vesztegetést (Btk. [...] 258/D. §) követtek el, és erről a hatóságnak, mihamarabb teheti, nem tesz feljelentést.”¹²⁵

Ezzel a rendelkezéssel a jogalkotó – az addigi szabályozás egyik hiányosságát kiküszöbölve – megszüntette a nemzetközi vonatkozású tényállások egyik – a hazai közélet tisztasága elleni bűncselekményekhez viszonyítva indokolatlan – eltérését. A bűnkapcsolati tényállás elnevezése azonban nem volt igazán szerencsés, mivel nem a feljelentésének elmulasztását követték el „nemzetközi kapcsolatban”, hanem az annak elő-cselekményét képező vesztegetést.

A bűncselekmény tettese (meglehetősen paradox módon) e tényállás esetén is csak (hazai) hivatalos személy lehetett. Nem volt büntetendő tehát a külföldi hivatalos személy, ha azt követően nem tett feljelentést, hogy e minőségében hitelt érdemlő tudomást szerzett arról, hogy egy másik külföldi hivatalos személy jogtalan előnyt kért. A külföldi hivatalos személy által elkövetett passzív vesztegetést tehát pont annak a külföldi hivatalos személynek nem kellett büntetőjogi büntetés terhe alatt feljelentenie, aki azzal jóval gyakrabban találkozhatott, mint pl. a hazai hivatalos személyek.

Az új Btk. már nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely külön büntetni rendelné a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztását. Az ilyen cselekmény elkövetője a kódex korábban megismert¹²⁶ rendelkezése alapján egyszerűen vesztegetés elfogadása feljelentésének elmulasztása miatt büntetendő.¹²⁷ A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali veszte-

¹²⁴ Vö. VIDA (2005) i. m. 444.

¹²⁵ Korábbi Btk. 258/F. §. Hatályos: 2010. április 1. napjától.

¹²⁶ Vö. 2.9. cím.

¹²⁷ Új Btk. 297. § (1) bek.

getés ugyanis – az utaló tényállás konstrukciójának¹²⁸ köszönhetően – a vesztegetés elfogadása elnevezésű bűncselekmény egyik eseteként minősül.

3.6. A minősített esetek, illetve minősítő körülmények

A korábbi Btk. alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés minősítési rendszere csak

- a hivatali kötelesség megszegését,
- a hatáskör túllépését,
- a hivatali helyzetével egyébként visszaélést, valamint
- a cselekmény bünszövetségben,
- vagy üzletszerűen való elkövetését

tartalmazta.¹²⁹ Nem szerepelt azonban abban a vezető beosztású, illetve fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott hivatalos személy általi, valamint a más hivatalos személy által fontosabb ügyben elkövetés, és az ezekre épülő a különböző minősítő körülmények kombinációjából eredő (még súlyosabban büntetendő) tényállás sem.

Az új Btk. utaló rendelkezése következtében (a hazai kapcsolatban elkövetett) passzív hivatali vesztegetés összes minősítő körülménye¹³⁰ alkalmazható a külföldi hivatalos személy által elkövetett cselekmény esetén is. A bűncselekmény súlyosabban minősül tehát vezető beosztású hivatalos személy által, illetve még súlyosabban vezető beosztású hivatalos személy által bünszövetségben (üzletszerűen) való elkövetés esetén is.¹³¹

4. Az aktív hivatali vesztegetés

4.1. Az elnevezés

Az aktív hivatali vesztegetés tényállását a Btk. Külön §-ban, de cím nélkül szabályozza,¹³² míg az új Btk.-ban az aktív oldali bűncselekménynek külön elnevezése van: vesztegetés.¹³³

¹²⁸ Vö. 3.1. cím.

¹²⁹ Korábbi Btk. 258/D. § (2) bek.

¹³⁰ Vö. 2.12. cím.

¹³¹ Az új Btk. 294. § (4) bekezdése visszautal a § (2) és a (3) bekezdésre is.

¹³² Korábbi Btk. 253. §.

¹³³ Új Btk. 293. §

4.2. Az előny befolyásolásra alkalmassága (jogtalansága)

Az 1978. évi Btk. eredeti szövege alapján aktív hivatali vesztegetés esetén csak az olyan előny adása (ígérete) minősült bűncselekménynek, amely „a hivatalos személyt működésében a közérdek kárára befolyásolhatja”. Az 1978. évi Btk. eredeti szabályozási koncepciója alapján tehát a büntetőjogilag releváns előnyök köre eltért az aktív és a passzív vesztegetés esetén. Ennek kapcsán Bócz találóan utal arra, hogy „egy cigaretta, egy kávé vagy egy pohár üdítő felkínálása bizonyos körülmények között a társadalmi konvenciók szerint szinte követelménynek tekinthető: *a hivatalos személynek ugyan a hivatali etika szerint nem szabad ezt elfogadnia, de a hivatali kötelemeken kívül álló ügyfél részéről az ilyen „előny” felkínálását ésszerűtlen lenne büntetőjogi következmények terhével tiltani.*”¹³⁴

A 2001. évi CXXI. törvény 37. §-a által való módosítás következtében a Btk. már nem ezt az elemet, hanem az előny jogtalanságát nevesíti az aktív hivatali vesztegetés tényállásában. Ezt a kifejezést ugyanolyan módon kellett értelmezni, mint a passzív vesztegetés akkoriban hatályos tényállásában szereplő ugyanilyen elemet.¹³⁵

Az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előnynek nincs jelzője, de a tényállásban a jogalkotó azt a célzatot szerepelteti, hogy a tettes a hivatalos személyt „működésével kapcsolatban [...] befolyásolni törekszik”. Ezzel a javaslat indokolása szerint „a jogalkotó jelzi, hogy az előnynek alkalmasnak kell lennie a befolyásolásra”. A tényállás tehát impliciten egy objektív tényállási elemet is tartalmaz: az előny befolyásolásra alkalmasságát.

Az új Btk. az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előny a jogtalanságra nem utal. Az indokolás szerint azért, mert „fogalmilag nem képzelhető el, hogy a befolyásolásra törekvéshez adott vagy ígért előny jogszerű legyen”. Továbbra sem képez azonban bűncselekményt, ha az elkövető jogszabály (vagy azon alapuló norma által) megengedett, illetve a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat nem veszélyeztető előnyt ad. Ilyen esetekben ugyanis a befolyásolásra alkalmasság „implicit” tényállási eleme is nyilvánvalóan hiányzik.

4.3. Az elkövetési magatartások: adás vagy ígéret

I. Az aktív hivatali vesztegetés elkövetési magatartása az előny adása vagy ígérete. A tényállás megvalósulása a két elkövetési magatartás egyikének az elkövetését feltételezi, azaz azok logikailag vagylagos kapcsolatban állnak. Éppúgy tényállásszerű az átadás, ha nem előzi meg ígéret, ahogy az olyan ígéret is aktív vesztegetésnek minősül, amelyhez nem társul később az előny tényleges átadása.

¹³⁴ Bócz Endre: Az államigazgatás, az igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni bűncselekmények. In: LÁSZLÓ Jenő (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv magyarázata*. Budapest, KJK, 1986. 738.

¹³⁵ Vö. 2.4. cím.

A bűncselekmény megvalósulásához elegendő, hogy az előny vagy annak ígérete eljuttatásához a címzetthez. Az előny vagy ígéretének visszautasítása nem zárja az aktív hivatali vesztegetést.¹³⁶

Nem feltétele az alapeseti tényállás megvalósulásának, hogy a hivatalos személy passzív vesztegetést valósítson meg, különösen nem kell hivatali kötelességét ténylegesen megszegnie (sem ezt kívánnia). Az aktív hivatali vesztegető felelőssége egyebekben is független a passzív vesztegetőtől, pl. az előbbi akkor is elköveti a bűncselekményt, ha az utóbbi valamilyen személyes okból (pl. kóros elmeállapot miatt) nem büntethető.

II. A tényállásszerűséghez nem szükséges, hogy az önálló tettes az előnyt a saját vagyónából adja. Aktív vesztegetést követ el az a vállalatigazgató is, aki azt ígéri a hivatalos személynek, hogy vállalatánál fiktív megbízásos jogviszonyban alkalmazza és munka nélkül jövedelemhez juttatja.¹³⁷

III. Az előnyt nem csak a hivatalos személynek lehet adni (ígérni), hanem rá tekintettel másnak is. A bűncselekmény tényállásának megvalósulásához nem szükséges, hogy ez a harmadik személy a hivatalos személlyel bármilyen tényleges kapcsolatban álljon (pl. házastársa, egyéb közeli hozzátartozója, jó barátja legyen). Az aktív vesztegető cselekménye tehát akkor is tényállásszerű, ha a harmadik személy hivatalos személyhez fűződő kapcsolatát csak feltételezi.

Az aktív vesztegető felelőségének az sem feltétele, hogy a hivatalos személy tudtával (vagy egyetértésével) történjen az előny adása (ígérése) a harmadik személynek.¹³⁸

4.4. A szándékosság

Az aktív hivatali vesztegetés csak szándékos elkövetés esetén büntetendő. Az aktív vesztegetőnek csak azt kell tudnia, hogy az előnyt a hivatalos személy működésével kapcsolatban adja, azt már nem, hogy az adott hivatalos személy az adott ügyben eljárhat-e.¹³⁹

4.5. A befolyásolás célzata

A korábbi Btk. alapján az aktív vesztegetés alapesete nem volt célzatos bűncselekmény.¹⁴⁰ Az új Btk. alapján viszont célzatos,¹⁴¹ hiszen a tényállást az valósítja meg,

¹³⁶ BH 1989. 260.

¹³⁷ VIDA (1999) i. m. 390.

¹³⁸ Uo.

¹³⁹ VIDA (1999) i. m. 391.

¹⁴⁰ Korábbi Btk. 253. § (1) bek.

¹⁴¹ SINKU Pál: A korrupciós bűncselekmények. In: BUSCH Béla (szerk.): *Büntetőjog II. Különös rész.* Bu-

aki a hivatalos személyt az „adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik”. Márpedig csak arra lehet törekedni, amit valaki célul tűz ki, bekövetkezését kívánja. Ezt az értelmezést erősíti a javaslat miniszteri indokolása is, amely szerint „ezzel a jogalkotó jelzi, hogy [...] az előny adásának célja a hivatalos személy befolyásolása”.¹⁴²

4.6. A hivatalos személyre (annak működésére) „tekintettel” elkövetés

Ha az előnyt nem a hivatalos személynek adják, akkor az előny adásának (ígéretének) a hivatalos személyre (annak működésére) tekintettel kell történnie. Az előny hivatalos személyre tekintettel adása valójában egy szubjektív tényállási elem, amely az aktív vesztegető a tényállás megvalósulásához szükséges feltételezését írja körül. Az aktív vesztegetőnek olyan személynek kell tartania az előny címzettjét, akinek az előnyben részesítése a hivatalos személy számára egyenértékű azzal, mintha az előnyt (közvetlenül) neki juttatnák.

Az aktív vesztegető feltételezheti azt, hogy a közvetítőként eljáró harmadik személy az előnyt (annak egy részét) a hivatalos személynek továbbítja. A bűncselekmény azonban akkor is megvalósul, ha az aktív vesztegető szerint a harmadik személy az előnyt (pl. a feleség a neki adott szőrmebundát) soha nem is adná tovább a hivatalos személynek, de az a hivatalos személy döntését befolyásolhatja (pártatlanságát vagy annak látszatát veszélyeztetheti).

Amennyiben a harmadik személy passzív hivatali befolyással üzérkedőnek minősül, az előnyt akkor adják neki a hivatalos személyre (annak működésére) tekintettel, ha azt állítja vagy azt a látszatot kelti, hogy hivatalos személyt megveszteget.¹⁴³ Ilyen esetekben az aktív hivatali vesztegetés megállapítása független attól, hogy a passzív befolyással üzérkedő ténylegesen ad-e előnyt a hivatalos személynek.¹⁴⁴

Nem valósít meg azonban aktív vesztegetést, aki olyan passzív befolyással üzérkedőnek ad előnyt, aki az ügy vesztegetés nélküli elintézését állítja (ilyen elintézés látszatát kelti). Ilyen esetben ugyanis az előnyt a passzív befolyással üzérkedőnek nem a passzív vesztegetőre tekintettel (mintegy helyette) adják, hanem csak befolyása érvényesítésért.¹⁴⁵ Az ilyen cselekmény 2012. január 1. napja óta hivatali befolyás vásárlásának minősül.¹⁴⁶

dapest, HVG-Orac, 2012. 435.

¹⁴² Az Új Btk. javaslat 293. §-ához fűzött indokolás.

¹⁴³ Vö. Korábbi Btk. 256. § (2) bek. a) pont., új Btk. 299. § (2) bek. a) pont.

¹⁴⁴ BKv. 13.

¹⁴⁵ Bócz Endre: A közélet tisztasága elleni bűncselekmények újra kodifikálása. *Büntetőjogi Kodifikáció*, 4., (2004/4. 41.

¹⁴⁶ Korábbi Btk. 256/A. § (1) bek., új Btk. 298. § (1) bek.

4.7. A stádiumok

A jogalkotó az aktív vesztegetés befejezettségét is jelentős mértékben előre hozta. A bűncselekmény már az előnyre vonatkozó ígérettel befejezett. Az ígért vagy adott, de visszautasított előny (a köznyelvben elterjedt „vesztegetési kísérlet”) tehát valójában befejezett bűncselekményt képez.

A kísérlet aktív hivatali vesztegetés esetén sem gyakorlati. Ennek körébe tartozik pl. az előnyt vagy annak ígéretét tartalmazó levél elküldése, ha az nem érkezik meg a címzetthez.¹⁴⁷

Az előkészület (pl. a gazdálkodó szervezet igazgatótanácsának tagjai az előny adásában megállapodnak) nem büntetendő.

4.8. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A büntetés korlátlanul enyhíthető (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető), ha az elkövető az aktív hivatali vesztegetést, a hatóságnak, mielőtt annak tudomására jutott volna, bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.¹⁴⁸

4.9. Az előzetes bűnkapcsolati alakzat

Az aktív vesztegetés tényállásához előzetes bűnkapcsolati alakzat is kapcsolódik.¹⁴⁹ Ennek tettese

- a Btk. szerint a gazdálkodó szervezet vezetője, illetőleg ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított tagja vagy dolgozója, illetve
- az új Btk. szerint gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, az ellenőrzésre vagy felügyeletre feljogosított személy lehet.

A büntetendőség feltétele az is, hogy a felügyeleti vagy az ellenőrzési kötelezettség teljesítése megakadályozhatta volna, hogy

- a Btk. szerint a gazdálkodó szervezet tagja vagy dolgozója, illetve
- az új Btk. alapján a gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személy a gazdálkodó szervezet érdekében aktív hivatali vesztegetést kövessen el.

A bűnkapcsolat nemcsak szándékos,¹⁵⁰ hanem gondatlan elkövetés esetén is büntetendő.¹⁵¹

¹⁴⁷ Bócz (1996) i. m. 536.

¹⁴⁸ Korábbi Btk. 255/A.§ (2) bek., illetve új Btk. 293. § (6) bek.

¹⁴⁹ Korábbi Btk. 253. § (3)-(4) bek., új Btk. 293. § (4)-(5) bek.

¹⁵⁰ Korábbi Btk. 253. § (3) bek., új Btk. 293. § (4) bek.

¹⁵¹ Korábbi Btk. 253. § (4) bek., új Btk. 293. § (5) bek.

4.10. A feljelentés elmulasztásának büntetendősége

Az aktív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása – a passzív vesztegetésnél megismert keretek között¹⁵² – büntetendő.¹⁵³ A feljelentés elmulasztása rendszertani értelmezés alapján akkor is büntetendő, ha a hivatalos személy az előzetes bűnkapcsolati alakzat¹⁵⁴ feljelentését mulasztja el.

4.11. A minősített eset(ek), illetve minősítő körülmények

Súlyosabban minősül az aktív hivatali vesztegetés, ha az előnyt azért adják vagy ígérik, hogy a hivatalos személy a hivatali kötelességét megszegje (hatáskörét túllépje vagy a hivatali helyzetével egyébként visszaéljen).¹⁵⁵

Az aktív hivatali vesztegetés minősített esete attól függetlenül megvalósul, hogy a hivatalos személy ténylegesen megszegte-e (meg akarja-e szegni) a kötelességét.

Az aktív hivatali vesztegetés minősített esete vonatkozásában nem érvényesült azon, csak a korábbi Btk.-ban szereplő értelmező rendelkezés, amely alapján a kötelességnek előny adásához kötött teljesítése is kötelességszegés.¹⁵⁶ Ha a passzív hivatali vesztegető kötelességének teljesítését előny adásához kötötte, az aktív vesztegető célzata a kötelesség teljesítése volt. Az aktív hivatali vesztegető az előnyt ilyenkor nem a kötelesség megszegéséért (azaz nem a teljesítés előny adásához kötéséért) adta (ígérte).¹⁵⁷ Mindez nem zárta ki azt, hogy a passzív vesztegető részéről a kötelesség előny adásához kötött teljesítése Btk. 258/A. § 2. pontja alapján kötelességszegésnek minősült.¹⁵⁸

A kötelességszegésre irányuló célzat fennállását a bírói gyakorlat mindig megállapítja, ha *rendszeres* korrupciós kapcsolatról van szó,¹⁵⁹ illetve amikor az aktív vesztegetőnek ténylegesen folyamatban van (belátható időn belül megint lesz) ügye a hivatalos személynél.¹⁶⁰

A bűnszövetségben vagy üzletszerű elkövetés aktív hivatali vesztegetés esetén nem képez minősítő körülményt az új Btk.-ban, ami a nem-hivatali vesztegetés tényállásával¹⁶¹ összevetve igencsak meglepő.

¹⁵² Vö. 2.9. cím.

¹⁵³ Korábbi Btk. 255/B. §, új Btk. 297. §.

¹⁵⁴ Vö. 4.9. cím.

¹⁵⁵ Korábbi Btk. 253. § (2) bek., új Btk. 293. § (2) bek. A fogalmakra lásd még a 2.12. címet.

¹⁵⁶ Korábbi Btk. 258/A. § 2. pont.

¹⁵⁷ VIDA (1999) i. m. 392.

¹⁵⁸ Vö. 2.12.1. cím.

¹⁵⁹ VIDA (1999) i. m. 392.

¹⁶⁰ BÓCZ (2000) i. m. 116.

¹⁶¹ Új Btk. 290. § (3) bek.

A büntetés korlátlan enyhítését (mellőzését) lehetővé tevő rendelkezés¹⁶² az aktív hivatali vesztegetés minősített esetére is alkalmazható.¹⁶³

5. A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés¹⁶⁴

5.1. A tényállás jellege

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetést a Btk. önálló és elkülönült tényállásban tartalmazza,¹⁶⁵ míg az új Btk. utaló tényállásban.¹⁶⁶

5.2. Az előny címzettje

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés tényállásában az adott vagy ígért előny címzettje külföldi hivatalos személy¹⁶⁷ vagy rá tekintettel más¹⁶⁸ lehet.

5.3. A büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetéshez a Btk. alapján nem kapcsolódott olyan utólagos magatartásra tekintettel kialakított, a büntetés korlátlan enyhítését vagy mellőzését lehetővé tevő rendelkezés, mint a „hazai” aktív hivatali vesztegetéshez.¹⁶⁹ Ez a nem éppen ésszerű konstrukció – sajnálatos módon – az új Btk. szabályozása alapján is megmaradt.¹⁷⁰

A Btk. 255/A. § (2) bekezdésében, illetve az új Btk. 293. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezések analóg alkalmazására a nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés esetén is fennáll a lehetőség, de annak elsősorban a büntetés mellőzése tekintetében van gyakorlati jelentősége. A korábbi Btk. 38. § (3) bekezdése, illetve az új Btk. 33. § (4) bekezdése alapján ugyanis, amennyiben a bűncselekmény

¹⁶² Vö. 4.8. cím.

¹⁶³ Korábbi Btk. 255/A. § (2) bek., új Btk. 293. § (6) bek.

¹⁶⁴ Korábbi Btk. 258/B. §, új Btk. 293. § (3) bek.

¹⁶⁵ Korábbi Btk. 258/B. §.

¹⁶⁶ Új Btk. 293. § (3) bek.

¹⁶⁷ Vö. 3.1. címet.

¹⁶⁸ Vö. 4.6. cím.

¹⁶⁹ Vö. 4.8. cím.

¹⁷⁰ Az új Btk. 293. § (6) bekezdése ugyanis csak a § (1)-(2) bekezdésében szereplő (hazai) hivatalos személy tekintetében megvalósítható büntető rendelkezésekre utal, de a (3) bekezdésben található külföldi hivatalos személy vonatkozásában elkövethető tényállásra nem.

büntetési tételének felső határa háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabb, szabadságvesztés helyett más büntetések is kiszabhatók.

5.4. Az előzetes bűnkapcsolati alakzat

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetéshez is kapcsolódik a bűncselekmény hazai változata kapcsán már megismert¹⁷¹ speciális előzetes bűnkapcsolati alakzat.¹⁷² Ennek tettese kizárólag (hazai) gazdálkodó szervezet vezetője stb. lehet.¹⁷³ Nem büntethető tehát a külföldi gazdálkodó szervezet vezetője stb., ha felügyeleti kötelezettségének teljesítésével nem akadályozta meg, hogy a külföldi gazdálkodó szervezet dolgozója stb. aktív hivatali vesztegetést valósítson meg.

5.5. A feljelentés elmulasztása

A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés feljelentésének elmulasztása is büntetendő.¹⁷⁴ A bűnkapcsolati bűncselekmény tettese azonban itt is (nem igazán logikusan) csak hazai hivatalos személy lehet.¹⁷⁵ A feljelentés elmulasztása itt is büntetendő, ha a hivatalos személy csak az előzetes bűnkapcsolati alakzat¹⁷⁶ feljelentését mulasztja el.

6. Összegzés

A hivatali vesztegetés szabályozása az új Btk. hatálybalépésével több vonatkozásban is megváltozott. A legfontosabb módosítások a következők:

6.1. A passzív hivatali vesztegetés kapcsán

1. A passzív hivatali vesztegetést az új Btk. (nem éppen szerencsés módon) hivatali vesztegetés elfogadásának nevezi.
2. Az új Btk. átalakítja a hivatalos személy fogalmát, beletartozik abba pl. a Magyarországon megválasztott európai parlamenti képviselő, illetve a hajó vagy a légi jármű a nyomozó hatóságra vonatkozó rendelkezések alkalmazására jogosult parancsnoka. Az új definíció szerint viszont nem minősül hi-

¹⁷¹ Vö. 4.9. cím.

¹⁷² Korábbi Btk. 258/B. § (3)-(4) bek., új Btk. 293. § (4)-(5) bek.

¹⁷³ Korábbi Btk. 258/B. § (3)-(4) bek., új Btk. 293. § (4)-(5) bek.

¹⁷⁴ Korábbi Btk. 258/F. §, új Btk. 297. §.

¹⁷⁵ Vö. 3.5. cím.

¹⁷⁶ Vö. 5.4. cím.

- vatalos személynek, aki az igazgatási vagy közhatalmi feladatot nem állami szerveknél (nem önkormányzati igazgatási intézményeknél és nem köztestületnél) látja el (pl. egyetem oktatási dékánhelyettese).
3. A passzív hivatali vesztegetés tényállása az új Btk.-ban már nem utal kifejezetten arra, hogy az előnynek jogtalannak kell lennie. Ennek ellenére álláspontom szerint a jogalkalmazók akkor járnak el helyesen, ha az elfogadott előny jogtalanosságát az új Btk. alkalmazásában is a korábbi gyakorlatnak megfelelően ítélik meg. Nem minősül tehát bűncselekménynek, ha az előny elfogadását jogszabály megengedi, vagy az ilyen cselekmény nem is veszélyezteti a hivatalos személy pártatlanságába vetett bizalmat.
 4. Az új Btk. kiemeli, hogy a hivatalos személy „a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny” kérőjével vagy elfogadójával ért egyet. Ez azonban csak a passzív hivatali vesztegetés korábban is helyes értelmezését erősíti meg. Az új szabályozás viszont ennek következtében a korábbi Btk. rendelkezésénél annyiban lett szűkebb, hogy az előny kérőjével való egyetértés csak akkor büntetendő, ha az előnyt legalább megígérik.
 5. Az új Btk. nem értékeli minősítő körülményként, ha a passzív hivatali vesztegetést fontosabb ügyekben intézkedésre hivatott, illetve más hivatalos személy fontosabb ügyben követi el.
 6. Az új Btk. (meglepő módon) nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely alapján a passzív hivatali vesztegetés vonatkozásában köteleességszegésnek minősülne a kötelelességnek előny adásához kötött teljesítése is.

6.2. A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés kapcsán

7. A nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetést az új Btk. nem önálló tényállásban, hanem (saját címmel nem rendelkező) utaló rendelkezésben szabályozza. A cselekménytípus azonban szabályozásának specifikumai alapján (tudományos szempontból) továbbra is a vesztegetés önálló esetkörét képezi.
8. Az új Btk. kifejezetten rendelkezik arról, hogy a nemzetközi szervezetet közgyűlésébe stb. megválasztottak akkor minősülnek külföldi hivatalos személynek, ha a szervezet létrehozatalára hazánkban törvényben kihirdetett nemzetközi szerződésben került sor. Ez korábbi Btk. vonatkozásában csak a megfelelő törvényi rendelkezés alkotmány-harmonikus értelmezése alapján lehetett nyilvánvaló.
9. Az új Btk. alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés minősítési rendszere nemcsak a hivatali köteleesség megszegését (a hatáskör túllépését, a hivatali helyzettel egyébként való visszaélést), a cselekmény bünszövegszerűen vagy üzletszerűen való elkövetését tartalmazza, hanem a vezető beosztású hivatalos személy általi elkövetést is.
10. Az új Btk. sem tartalmaz olyan rendelkezést, amely alapján a nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés esetén lehetőség lenne a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellő-

zésére). Ilyen jogkövetkezmények alkalmazására továbbra is csak a megfelelő (a törvény szerint csak a hazai vonatkozású passzív hivatali vesztegetésre irányadó) rendelkezés analóg alkalmazásával van lehetőség.

6.3. Az aktív hivatali vesztegetés kapcsán

11. Az aktív hivatali vesztegetés tényállásának megvalósulásához az új Btk. implicit (objektív) tényállási elemként megköveteli az előny befolyásolásra való alkalmasságát.
12. Az új Btk. az aktív hivatali vesztegetés tényállásában az előny a jogtalanságra már nem utal. Azok a cselekmények (pl. udvariassági gesztusok) azonban, amelyek a korábbi joghelyzetben az előny jogtalansága hiányában nem voltak büntetendők, tovább sem minősülnek bűncselekménynek, mivel ilyenkor a befolyásolásra való alkalmasság hiányzik.
13. Az új Btk. alapján az aktív hivatali vesztegetés célzatos bűncselekmény, amely csak akkor valósul meg, ha a tettes a hivatalos személyt az „adott vagy ígért előnnyel befolyásolni törekszik”.

6.4. A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés kapcsán

14. Az új a Btk. a nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetést sem önálló, hanem utaló tényállásban szabályozza. Az új rendelkezés azonban szabályozásának specifikumai alapján továbbra is a vesztegetés önálló esetkörét határozza meg.
15. A nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés esetén is csak a büntetés korlátlan enyhítésére (különös méltánylást érdemlő esetben mellőzésére) vonatkozó rendelkezések analóg alkalmazására van lehetőség.

Összegző táblázat

	Btk. 2013. június 30. napján	Új Btk. 2013. július 1. napjától
Passzív hivatali vesztegetés	Vesztegetés Btk. 250. §	Vesztegetés elfogadása Új Btk. 294. §
	Jogtalan előny	[Jogtalan] előny
	Működésével kapcsolatos jogtalan előny kérőjével ért egyet	Működésével kapcsolatos jogtalan előny kérőjével ért egyet, ha az előnyt reá tekintettel adták vagy vagy ígérték
	Működésével kapcsolatos [reá tekintettel adott vagy ígért] jogtalan előny elfogadójával ért egyet	Működésével kapcsolatos reá tekintettel adott vagy ígért jogtalan előny elfogadójával ért egyet
	korlátlan enyhítés, (különös méltánylást érdemlő esetben) mellőzés (2012-től)	
	Fontosabb ügyben intézkedésre jogosult általi elkövetés Fontosabb ügyben elkövetett vesztegetés	–
Kötelességzegés a kötelesség előny adásához kötött teljesítése	Nem kötelességzegés az a kötelesség előny adásához kötött teljesítése	
Nemzetközi kapcsolatban elkövetett passzív hivatali vesztegetés	Vesztegetés nemzetközi kapcsolatban Btk. 258/D. §	Vesztegetés elfogadása új Btk. 294. § (4) bek.
	Önálló és elkülönült tényállás	Utaló tényállás
	Külföldi hivatalos személy egyes eseteikörében [törvényben kihirdetett] nemzetközi szerződés	Külföldi hivatalos személy egyes eseteikörében törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés
	A büntetés korlátlan enyhítésére (mellőzésére) vonatkozó rendelkezések analóg alkalmazása	
Aktív hivatali vesztegetés	Vesztegetés Btk. 258/B. §	Vesztegetés új. Btk. 293. §
	Jogtalan előny	Befolyásolásra alkalmas előny
	–	Befolyásolás célzata
Nemzetközi kapcsolatban elkövetett aktív hivatali vesztegetés	Vesztegetés nemzetközi kapcsolatban Btk. 258/B. §	Vesztegetés új. Btk. 293. § (3)
	önálló és elkülönült tényállás	utaló tényállás
	A büntetés korlátlan enyhítésére (mellőzésére) vonatkozó rendelkezések analóg alkalmazása	